

тно-нормативни преференции и прерогативи (понякога дори взаимно противоречащи и дори изключващи се) е своеобразен продукт и отражение от закъснелия пулс, ритъм на историческото и социалното време, по който се ориентира и съобразно който гради своята екзистенция циганският субект. Историко-социотемпоралните координати между светоотношението и светопреобразуването при ромите и представителите на другите етноси понякога доста се различават както във всекидневна, така и в екстремна ситуация.

Непосредствено свързан с парцелирането на социопространството във и чрез ромската екзистенция е и **проблемът за уплътняването на неговите територии.**

С усложняването на социалното битие и съзнание в процеса на историческото развитие се осъществяват много и различни, дори противоречиви процеси на изменение в социалното пространство и време. В глобално исторически план е налице прогресивно нарастване на тяхното съдържание и мащаби, на тяхната роля. Това на свой ред детерминира съответни размествания на „пластовете“ и в цялостната активност на социалния, в това число и етническият субект. Тази активност има не само обективни, но и редица специфични субективни измерения – във възприемането, оценката и дейностната реализация в пространството и времето. Така едно и също физическо и социално пространство, често и също физическо и социално време, в различни хора има различни социокултурни, етнокултурни и др. измерения и нееднакви психически стойности и резонанси.

Историята на обществото (в това число и на ромското) и на човека е история не само на разширяване, но и на уплътняване на социалното пространство и време. Тя е история не само на тяхното количествено увеличение, но и на качествено задълбочаване на смислово-функционалната натовареност за обществено-историческата практика и за жизнено-биографичния път на конкретната личност.

Промяната на ролята и хоризонтите на социалното пространство и време в историята на ромите и в биографичността на човешкия живот обаче протича не само на базата на **екстензивния принцип** – с включване във фило- и онтогенетичното развитие на човека